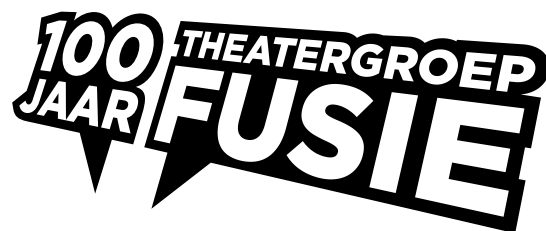

100 THEATERGROEP
JAAR FUSIE

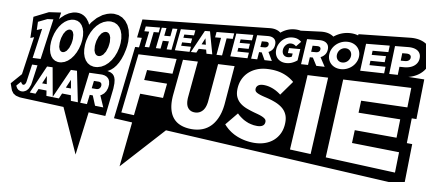
Op zeven november 2021 bestaat Theatergroep Fusie precies honderd jaar. Dat gebeurde echter niet een eeuw lang onder dezelfde naam.

In 1921 besloten een aantal mensen uit Hilversum een toneelvereniging op te richten en zij gaven daar de naam 'Kunst en Vriendschap' aan. Door de verbeterde lonen en omstandigheden voor arbeiders in die tijd vierde het verenigingsleven hoogtij. Het gegeven van vrije tijd was in die jaren relatief nieuw en toneelverenigingen vervulden een belangrijke sociale en culturele functie. Er was immers in die tijd nog geen televisie en amper radio. Een avond toneel, met standaard 'bal na', vormde een welkome afwisseling van de dagelijkse sleur.

Wie de oprichters van Kunst en Vriendschap waren was jarenlang vergeten. Volgens de overlevering ging het om drie buurtgenoten uit de arbeidersklasse, maar verder ontbrak elke informatie. Door de komst van digitale (kranten)-archieven is er inmiddels veel terug te halen en kunnen we nu met vrij grote zekerheid stellen dat de vereniging ontstond in de zuidelijke bloemenbuurt in Hilversum. Het door Dudok ontworpen eerste en tweede woningbouwcomplex was in die tijd net opgeleverd en de nieuwe bewoners zochten elkaar hoogstwaarschijnlijk op om gezamenlijk hun vrije tijd te besteden. We mogen aannemen dat in ieder geval Jan Rosenkrantz er één van was. Hij wordt in het kleine krantenbericht over de oprichting als eerste secretaris genoemd, is wever van beroep en is gevestigd aan de Lupinestraat 1. Volgens oude Hilversumse adresboeken uit die tijd was zijn buurman Jacobus Sloodman, ook een naam die in de eerste artikelen rond Kunst en Vriendschap genoemd wordt. In een artikel dat de eerste feestavond beschrijft wordt ook de eerste voorzitter genoemd: Augustinus Walet. Het is onduidelijk wat de connectie met de andere oprichters is want hij was geen bloemenbuurtbewoner, maar een bouwvakker die in het centrum woonde. In een volgende recensie uit 1923 is er echter al weer sprake van een volgende voorzitter: Johannes Christiaan Stap. Deze steenhouwer vestigde zich in 1919 in Hilversum aan de Papaverstraat en na wat omzwervingen door de hele stad woonde hij vanaf 1922 letterlijk om de hoek van Rosenkrantz en Sloodman. Er is nog een andere link tussen Stap en Rosenkrantz: ene Xaverius Rosenkrantz (geboren in 1863 en mogelijk de vader, maar anders misschien een oom van Jan Rosenkrantz) was getrouwd met Elisabeth Stap (geboren in 1867 en hoogstwaarschijnlijk een tante van onze Johannes Stap). Misschien kenden Jan en Johannes elkaar dus via familiebanden. Een laatste naam die in de vroegste artikelen rond de club ook opduikt is Gerrit Koster. Deze lijkt vanaf het begin bestuursfuncties te vervullen en is ook vanaf 1925 twee jaar voorzitter. Al deze mannen waren in 1921 rond de dertig jaar oud en hadden een jong gezin. Daarmee lijken de belangrijkste spelers rond de oprichting genoemd.

Krantenberichten uit 26-11-1921 en 10-01-1922 n.a.v. de oprichting en de eerste voorstelling die de vereniging ooit gaf.

Met een dergelijke diversiteit aan achternamen, die een brede achtergrond van religies verraden, mogen we aannemen dat Kunst en Vriendschap als een gemengde en openbare vereniging ontstond. Dat verklaart heel misschien ook waarom de vereniging bij haar oprichting dezelfde naam had als een andere Hilversumse, Rooms Katholieke en strikt mannelijke toneelvereniging. Die Kunst en Vriendschap ontstond al in 1918 als onderafdeling van de R.K. Werkliedenbond, werd in 1924 herdoopt naar 'Vondel' en fuseerde uiteindelijk met een later ontstane damesafdeling tot 'Ars et Amicitia'. De latere toneelgroep ARS, waarmee onze vereniging vanaf de jaren zeventig het Theater Achterom deelde. Het blijft echter vreemd dat er bij de oprichting twee toneelverenigingen in Hilversum 'Kunst en Vriendschap' heetten. Zou de onze opgericht zijn uit een of andere onvrede over de R.K. toneelvereniging?

Kunst en Vriendschap ging voorspoedig van start. Twee maanden na de oprichting vond op 7 januari 1922 de eerste feestavond plaats in de Harmonie (de latere City bioscoop aan de Heerenstraat). Onder leiding van regisseur Johannes Cornelis van Lom Jr. (een suikerwerker die getrouwd was met een zus van secretaris RosenKrantz) werd het stuk 'Mottige Janus' opgevoerd. En alhoewel die titel nu heel oubollig klinkt was het in die tijd een relatief nieuw stuk, van schrijver M. Spree, die bijvoorbeeld ook 'Rooie Sien' schreef. Het stuk is typisch volkstoneel, maar in die tijden, waarin subsidie voor theater nauwelijks bestond en 'moderne' schrijvers als Ibsen en Tjechov nog moesten doorbreken, was het behoorlijk modern. De voorstelling bleek een groot succes en leverde wel twintig nieuwe leden op. Het afsluitende bal duurde tot drie uur 's nachts. Dat gebeurt ook in oktober van dat jaar als de vereniging het openingsfeest van het seizoen geeft in Hotel Jans. Ook het daar opgevoerde stuk 'De Roode Duivel' geregisseerd door J. Barneveld oogst veel succes en leverde weer een tiental nieuwe leden op.

De nieuwe vereniging neemt zichzelf erg serieus. De jubilea worden jaarlijks uitgebreid gevierd en al anderhalf jaar na de oprichting wordt trots een verenigingsvaandel onthuld. In de eerste jaren worden elk seizoen meerdere stukken gepresenteerd, die allen spelen in De Harmonie of in de toneelzaal van Hotel Jans. Deze zalen hebben rond de 400 stoelen en het lijkt waarschijnlijk dat elke voorstelling maar één keer gespeeld werd. Een woord vooraf van de voorzitter (Johannes Stap wordt tussen 1925 en 1927 afgewisseld door Gerrit Koster en keert dan weer twee jaar terug, om in 1929 opgevolgd te worden door de heer van Eijk), een tombola en 'bal na' (onder leiding van de heer Bollebakker) zijn vaste elementen van elke voorstellingsavond. De recensies vallen ook niet tegen: behoudens een kritische opmerking over te lange 'pauzeeringen' of een 'te luide' souffleur worden het acteerwerk, decors, grimering en regie geprezen. Vaste regisseur J. Barneveld wordt vanaf 1926 vervangen door W. A. Fokker, die lang bij de vereniging actief blijft, en vanaf 1928 de regisseurstaken afwisselt met K. Maassen. Deze laatste heeft al naam voor zichzelf gemaakt als regisseur bij toneelvereniging Willen de Zwijger in Naarden en wordt hoogstwaarschijnlijk betaald voor zijn werk.

De zalen waar Kunst en Vriendschap in het begin haar voorstellingen gaf: Boven Hotel Jans met de theaterzaal en onder De Harmonie.

In 1946 bij het 25 jarig bestaan wordt het verenigingsvaandel gepresenteerd aan voorzitter Hunnik

Hotel Santbergen en Het Kegelhuis over 't spoor in 1925

Door de voorstellingen en feestavonden in het centrum ontstijgt de vereniging al heel snel het buurtkarakter. De nieuwe leden komen uit alle hoeken van Hilversum. Zo sluit in 1924 Evert van Hunnik aan. Deze treinconducteur vestigde zich kort daarvoor aan de Amperestraat, doet wat bestuurlijke ervaring op als voorzitter van 'Buurtvereniging de Vriendenschaar over 't spoor' en zal vanaf 1931, voor maar liefst 28 jaar, de voorzitter van Kunst en Vriendschap zijn. Andere nieuwe namen zijn Rinus Fokker, Brandus Bollebakker, Wim van de Pol, Hendrik de Gans, Karel van Vonno, L. Vos en Joop Sloot, die ook lang bestuurslid zullen zijn.

Dit nieuwe bloed binnen de vereniging is dringend nodig, want de jaren dertig beginnen problematisch. Het aantal leden is rond die tijd gezakt naar slechts negenentwintig en er wordt overwogen de vereniging op te heffen. Maar de nieuwe voorzitter zet een tandje bij: er wordt meer aandacht geschonken aan jeugd en er ontstaat een levendige 'commissie reizen' die tot in de jaren zestig actief zal blijven en wandel-, fiets-, bus-, en autotochten organiseert. Bovendien introduceert Van Hunnik een helder creatief beleid: het streven is voortaan vier stukken per jaar te presenteren: één drama, één blijspel, één thriller en één toneelstuk. Ook sluit de vereniging zich aan bij de 'Provinciale Bond van Dilettanten tooneelverenigingen in NoordHolland' die in 1930 overgaat in de 'Algemeene Nederlandsche Dilettanten Toneelbond'. Trots wordt dit lidmaatschap van de A.N.D.T. - en vanaf 1940 haar opvolger N.A.T.U. (Nederlandse Amateur Toneel Unie) - op de toegangskarten vermeld. De aanpak werkt, het ledental stijgt weer gestaag. Rond deze tijd verandert de vereniging ook van theater. De Harmonie sluit en wordt de City bioscoop, maar inmiddels is ook Hotel Santbergen verbouwd en heeft een feestzaal toegevoegd: de 'Kegelbaan over 't spoor'. Deze zaal met ook zo'n vierhonderd stoelen zal, tot de verkoop in 1963 aan de Nederlandse Televisie Stichting, de vaste speelplek van de vereniging blijven.

Waar er gerepeteerd wordt is echter niet heel duidelijk. Volgens een krantenartikel dat in 1961 verscheen, ter gelegenheid van het veertig jarig jubileum, repeteerde de vereniging in de eerste jaren in het Wilheminegebouw. Dit voormalige Wilhelminahotel tegenover het station was sinds 1907 in gebruik door de dienst publieke werken en het is dus goed mogelijk dat K en V er een repetitieruimte had. Ook is er sprake van repetities bij leden thuis en in een beschrijving van het vijftienjarig jubileum in 1936 wordt de eigenaar van het toenmalige 'clubhuis' genoemd: de heer H. Lugten. Deze had een cafe met bovenzaaltje aan de Hoge Laarderweg 28. Zou het bovenzaaltje van dat cafe op dat moment het clubhuis zijn geweest?

De hele vereniging met de bus naar Berg en Dal in 1935

Toegangskart/programmaboekje en foto van de voorstelling Krates in Santbergen. Met: Mevr. v.d. Pol; Mej. M. te Kloese; Mej. G. te Kloese; D. Fokker; C. Sakkee; L. te Kloese; P. Smeink en H. Florijn

Dan breekt de tweede wereldoorlog uit. In het eerste jaar zijn er nog verschillende voorstellingen, maar als de Duitse bezetter in 1942 de Kultuurkamer instelt, die cultuurbeoefenaars controleert en censureert, besluit de vereniging zich daar niet bij aan te sluiten en haar activiteiten te staken.

Na de oorlog is het weer voorzitter Evert van Hunnik die de vereniging heropricht. Volgens de overlevering weet hij 25 mannen en vrouwen over te halen de vereniging door te starten. Alhoewel er direct weer eigen voorstellingen zijn wordt in november 1946 het vijfentwintig jarig bestaan gevierd met revue gezelschap Frits Schakels. De jaren erna worden jaarlijks zo'n vier voorstellingen per seizoen gemaakt, die allen spelen in Santbergen.

Helaas reiken de lokale digitale krantenarchieven op dit moment maar tot 1950. Alle informatie over de geschiedenis van onze vereniging sindsdien komt uit overlevering en het archief van verenigingsicoon Gerda Sloot. Met het noemen van die naam belanden we in een echte verenigings-familiekroniek, want Gerda is een dochter van Ger Sloot. Ger werd in 1935 lid van Kunst en Vriendschap. Ze trouwde in 1939 met Joop Sloot die op dat moment bij de vereniging de rekwisieten verzorgde, maar later ook bestuurslid zou zijn. Ger was ook een zus van Nan Bollebakker, Lou te Kloese (beide lid vanaf 1931) en Klaas te Kloese (lid vanaf de oorlog). Al deze (familie)leden speelden vele grote rollen en zullen bijna hun hele leven lid van de vereniging blijven.

Gerda Sloot bewaarde een archief dat vele foto's, toegangskaarten met uitgeknipte recensies, clubbladen, jaarverslagen en notulen bevat. De belangrijkste bron hieruit over de eerste decennia na de oorlog is de speciale editie van het clubblad Spreekbuis dat ter gelegenheid van het vijftigjarige jubileum in 1971 werd uitgegeven. In deze uitgave staan uitgebreide verhalen van (toen inmiddels) ere-voorzitter Van Hunnik en (op dat moment) voorzitter Cor Noom. Het blad wordt door de redactie profetisch ingeleid met de tekst: "Er zullen misschien onder U zijn die zo'n weliswaar mooie, maar dure uitgave weggegooid geld vinden. Wij achten dit echter volkomen verantwoord, al was het alleen maar om de leden van 2021, als de Gooise Komедie haar 100-jarig bestaan viert, enig inzicht te geven in hoe het 50 jaar geleden was. Zij zullen wellicht dan ook een schamper lachje over hebben voor dat 'ouderwetse' gestumper in 1971."

De spelersgroep van 'De Gouden Kooi' in 1954 met vroege rollen voor Cor Noom en Klaas te Kloese.

Toegangskaart 25 jarig jubileum.

Omslag jubileumuitgave bij het 50 jarig bestaan in 1971

Uit het relaas van Cor Noom in de jubileumuitgave blijkt dat de opstart na de oorlog voorspoedig verliep, maar dat er al snel een nieuw probleem ontstond (dat eigenlijk sindsdien nooit helemaal opgelost is). Hij schrijft: “Nu bijna 20 jaar geleden (1952) had Kunst en Vriendschap gebrek aan mannelijke spelers. Bestuurslid Karel van Vonno kende een collega, die aardig toneel speelde en vroeg of deze voor een keer een gastrolletje wilde vervullen. Die gastspeler was ondergetekende. De eerste repetitie was bij de familie J. Sloot. Ik herinner mij nog heel goed hoe Ger Sloot mij binnenliet en voorstelde aan de medespelers, waaronder ook nu nog bekende namen als Klaas te Kloese, Lou te Kloese (souffleur), Drikus Fokker en Nan Bollebakker. De sfeer bij deze in de huiskamer gehouden repetities was uitstekend – de naam Vriendschap werd alle eer aangedaan. Het was dan ook geen wonder, dat ik na de in Santbergen succesvol verlopen voorstelling lid werd van K. en V.”

Cor Noom werd direct een actief lid. Hij stelde tijdens zijn eerste jaarvergadering voor een maandblad uit te gaan geven en kreeg direct de opdracht dat te doen. Zo ontstond ‘Spreekbuis’ een clubblad voor leden en donateurs, dat bleef bestaan tot in de jaren ‘90. Ook schrijft, regisseert en acteert hij in een revue voor het 35 jarig jubileum in 1956.

In het 50 jarig jubileumnummer van Spreekbuis uit 1971 schrijft Cor Noom verder over de na-oorlogse periode: “De regie was toendertijd in handen van een zeventig-jarige zeer vitale heer Maassen. Deze regisseur was klein van stuk en zeer rap ter been. Beide eigenschappen kwamen hem goed van pas bij de repetities in de huiskamer. Kon hij niet over de tafel dan kroop hij er onder door en hij vloog van voor naar achter om tot stilte te manen als er in de ‘wachtkamer’ te druk werd gesproken. Onder zijn leiding maakt K. en V. een bloeiperiode door. De zalen zaten bij iedere voorstelling stampvol. Wij waren ook niet bang zo af en toe een ‘stunt’ uit te halen. Een ervan was het in 1953 samen met de N.A.T.U. engageren van de toen zeer populaire schrijver Willem van Iependaal, die in Santbergen voor 300 man een causerie hield. Willem van Iependaal was zo enthousiast over onze vereniging, dat hij ons zelfs de première gunde van zijn stukken, n.l. in 1953 ‘Madame Pedasco’ en in 1954 ‘Hotel stoot je hoofd niet’. Kunst en Vriendschap raakte na dit hoogtepunt een weinig op haar retour. Regisseur Maassen legde na een paar voor hem niet al te vleiende recensies in de dagbladen het bijltje er bij neer en ook met de regie begonnen wij te kwakkelen. Het was in die tijd dat het bestuur twee belangrijke besluiten nam. In de eerste plaats werd in de heer Louis Smitshuyzen, een zeer bekwame regisseur, aangetrokken en ondergetekende (red.: Cor Noom) kreeg toestemming fusiebesprekingen te beginnen met de zustervereniging D.I.O. (Door inspanning ontspanning). De fusiebesprekingen verliepen zeer vlot en reeds in 1958 konden wij de naam uitbreiden tot ‘K. en V. - D.I.O.’ Naast de ‘oude’ garde met namen als Klaas te Kloese, Chris van Westering, Nan Bollebakker, Ger Sloot, Drikus Fokker, Piet v. d. Nieuwenhof, Mel Seyffert, Lida v. Huyk, Willem Gross, Armand Smitshuyzen, Lieneke van Vliet en Annie Kamerling verschenen nu namen als Jan Haverlag, Henk Kessen, Bouke Haverlag, Greet Haverlag en Hetty Jurgens. Het was geen wonder, dat in deze tijd ook vele ereprijzen werden behaald in diverse door de N.A.T.U. georganiseerde wedstrijden.”

Het programma van, en twee foto's uit de 35-jarig-jubileum-revue van Cor Noom.

*De Nacht van de 16^e Januari'
De eerste voorstelling van
K. en V. D.I.O. in 1958*

Verderop in de jubileumuitgave wordt trots het lijstje met hoogtepunten genoemd: in '59, '60 en '63 winnen de voorstellingen de derde plaats, en in '61 (met 'Getuige a charge') en '64 (met 'Schakels') zelfs de hoofdprijs. Regisseur Smitshuyzen wint twee keer de prijs voor beste regie en acteurs Bouke en (zijn vader) Jan Haverlag en actrice Hetty Jurgens winnen eerste prijzen voor hun rollen. Dat illustreert ook hoe belangrijk de fusie met Door Inspanning Ontspanning was. Het leverde een enorme impuls aan acteertalent op. Bovendien heeft de vereniging nu zestig werkzame leden, waarvan een twintigtal in een jeugdgroep, en ruim 400 donateurs. De fusie markeert ook het einde van het achtentwintigjarig voorzitterschap van Evert van Hunnik. Hij wordt ere-voorzitter en de voorzitter van D.I.O. Dick Boer Rookhuizen neemt het van hem over. Sterker dan ooit viert K. en V. - D.I.O. haar veertigjarig bestaan.

Regisseur Louis Smitshuyzen regisseert.

Maar er zijn bedreigingen aan de horizon. Het bestuur maakt zich grote zorgen over de opkomst van de televisie en vraagt zich af dit thuisamusement het publiek gaat weghouden van de theaters. Ook is er nog steeds geen vaste repetitieruimte of verenigingsgebouw. In een krantenverslag van het veertigjarig jubileum is er sprake van repetities 'in het gebouwtje aan de Ruitersweg' maar er is niet terug te vinden wat dit gebouwtje is. Vergaderingen, en misschien ook repetities, vinden in deze periode plaats in 'Ons Gebouw.' Vanaf 1959 wordt er gerepeteerd in 'De Duiventil': het clubgebouw van Postduivenvereniging Eendracht aan de Jacob Peetstraat/Floris Vosstraat. Na wat omzwervingen via een garage aan de Herenstraat en een 'lokaal van een R.K. kerk' heeft de vereniging van 1965 tot 1971 eindelijk een eigen repetitielokaal aan de Erfgooierstraat.

Repetitie in de Duiventil.

De jaren zestig levert ook een nieuw verenigingsgeslacht op: du Bois, Broer en zus Leon en Lilian du Bois zijn beide op jonge leeftijd lid geworden en Leon introduceert zijn nieuwe vriendin Ciska Smeink in 1965 binnen de vereniging. Ciska zal vele grote rollen spelen en is ook achter de schermen een betrokken lid. Ze is nu ons oudste- en inmiddels erelid. Lilian is op haar beurt dan weer de moeder van 'onze' Helen Sluijter, die ook al weer heel lang een enorm actief (bestuurs)lid is.

Repetitielokaal aan de Erfgooiersstraat.

In 1961 wordt Cor Noom de voorzitter en hij zal tot het einde van de eeuw een belangrijke spil in de vereniging blijven. Hij valt meteen met zijn neus in de boter want in 1963 is er een nieuwe grote teleurstelling: Santbergen wordt verkocht aan de Nederlandse Televisie Stichting, die het verbouwd tot opleidingsinstituut en er de eerste jaren ook de journaals uitzendt. Daarmee verliest de vereniging haar vaste voorstellingslocatie en moet uitwijken naar het gebouw van de N.K.V. op de hoek van de St. Annastraat en het Achterom (in 1972 afgebroken voor de aanleg van de Schapenkamp). Dit gebouw uit 1947 is het verenigingsgebouw van de R.K. Werkliedenbond, waar die andere Kunst en Vriendschap, die uiteindelijk Toneelgroep ARS zou worden, uit voort kwam. In het feestzaaltje achter dit pand (eerder ook wel het K.A.B.- of St. Annagebouw genoemd) ontstond op initiatief van ARS en de Gooise Komедie het mini-tejater Achterom.

De vereniging is echter niet tevreden over deze nieuwe plek. Cor Noom beschijft het in de jubileumuitgave als volgt: "Wij kregen nu een strijd te voeren tegen de stoelen in dit gebouw. Onze bezoekers zaten gedurende de voorstelling op een harde, meestal wankelende, houten stoel en bleven op den duur weg." Over het verdere verloop in de tweede helft van de jaren zestig schrijft Cor verder: "Het ledenverloop nam angstwekkende vormen aan. Er moest weer iets gebeuren. Uitmigreren naar Gooiland leek de enige oplossing, maar wij konden de zaal dan maar voor de helft gevuld krijgen. Gelukkig bleek ook onze zustervereniging G.T.S. (Gooise Toneelspelers) en spelend in Jans, dezelfde verlangens te hebben. U begrijpt het al: de fusie kwam tot stand."

De Gooise Toneelspelers duikt in de krantenarchieven op vanaf 1948 en lijkt dus, net als Door Inspanning Ontspanning, net na de oorlog opgericht. Cor schrijft verder: "Maar na de samenvoeging bleken wij nog slechts 400 plaatsen te kunnen bezetten en voor een goede exploitatie moesten dit er minstens 600 worden. Maar geen nood, onze propaganda-commissie verzorgde een 'stuntcourant', waarvan er 25000 door de leden in Hilversum werden verspreid. De leden stroomden binnen en onze eerste voorstelling in Gooiland met 'Een verwarrend Nachtje' (red.: in september 1968) werd bijgewoond door ruim 700 toeschouwers. Een nieuwe naam-actie leverde 'de Gooise Komедie' op."

Na de voorstelling 'De weg naar huis.' 20-2-'60. V.l.n.r.: Armand Smitschuyzen, Henk Kessen, Jan Haverlag, Lou te Kloese, Leon du Bois, Louis Smitschuyzen, Reinier van Velsen en Cor Noom als Whisky Jim. Onder: Lineke van Vliet, Marius de Jong (Santbergen), Annie Kamerling en Ger Slood

Het zaaltje achter het N.K.V. gebouw waar het eerste Tejater Achterom zat.

Vier voorzitters na de fusie van 1967. E. van Hunnik, C. Noom, N. Jansen (G.T.S) en D. Boer Rookhuizen (D.I.O.)

De fusie van K. en V. D.I.O. met de Gooise Toneelspelers in 1967 levert dan misschien in eerste instantie meer bezoekers op, maar nog geen 25 jaar later is deze fusie al bijna vergeten. In de Spreekbuis die uitgegeven werd rond het zeventig jarig bestaan wordt de hele tweede fusie niet genoemd en het is Geurt de Graaff, een van de weinig overgebleven Gooise Toneelspelers binnen de vereniging, die deze ommissie in een volgende Spreekbuis moet rectificeren.

De voorstellingen van de Gooise Komедie in Gooiland lijken in eerste instantie een grote verbetering, maar er ontstaat een stroming van vooral jongere spelers die het niet terecht vinden dat alle aandacht en energie uitgaat naar die enkele voorstellingen in het grote Gooiland, waarvoor bovendien alleen de beste spelers gecast worden. Zij vinden dat een grote groep leden moet kunnen spelen en pleiten voor kleinere en meer experimentele voorstellingen in het mini-theater Achterom. Daar komt meer ruimte voor als begin 1972 het Tejater Achterom verhuist naar het centrum. Toenmalig wethouder Feitsma stelt het leegstaande pand op de kop van de Groest van Modemagazijn van der Meer ter beschikking van het amateurtoneel en in dit pand (dat stond waar nu het zijterras van Mout is) krijgt ook de Gooise Komедie (eindelijk) een eigen verenigingsruimte.

In de kleine theaterzaal zullen in het begin van de jaren zeventig de kleinere voorstellingen en het kindertoneel een plaats krijgen. Vanaf 1976, als Gooiland wordt verbouwd, verplaatsen bijna alle voorstellingen naar Tejater Achterom. Het risico om alle 750 stoelen van theater Gooiland gevuld te krijgen wordt te groot. Dit betekent echter ook het einde van de medewerking van regisseur Smitshuyzen. Hij heeft in ruim 15 jaar het niveau van de voorstellingen en reputatie van de vereniging op een veel hoger plan gebracht. Gelukkig wordt in Kitty van Wijk een nieuwe externe regisseur gevonden en ook intern zijn er leden die willen regisseren (zoals dat eigenlijk ook altijd al gebeurde) zoals bijvoorbeeld Willem Gross en Leon du Bois.

Het Tejater Achterom is sfeervol, maar heeft veel achterstallig onderhoud. Er is ook al snel sprake van dat het mini-theater niet lang op de Groest/Markt kan blijven. Enerzijds streeft de gemeente naar een groot cultureel centrum, dat bijvoorbeeld in het pand van Gooiland zou moeten ontstaan, anderzijds brengen de jaren 80 een crisis, waardoor de bezuinigingsdrift toeslaat. Het lukt gelukkig nog om in het begin van de jaren tachtig het pand op te knappen, maar de toekomst is al vanaf die tijd onzeker.

Achterop de foto heeft iemand '1961' gekrabbeld, maar ik denk dat dat 1971 moet zijn, gezien de mode en omdat de groep voor Gooiland poseert.

*Tejater Achterom op de Groest 12.
V.b.n.o.: 1975; de zaal in 1972;
repetitieruimte rond 1980; 2000 sloop.*

De jaren 80 lopen verder relatief rustig. Er worden oud leden gehuldigd (Ger Sloot, Klaas te Kloese en Cor Noom vierten in 1985 hun respectievelijk 50, 40 en 35 jarig jubileum), maar er zullen in die jaren ook veel van de vroege namen uit de club overlijden. Gelukkig is er ook voldoende aanwas. Begin jaren 80 worden bijvoorbeeld Helen Sluijter, Marcus van der Mast, Betty Groen en Joke Fransz lid en zijn dat allen nog steeds. Nadat Cor Noom in 1977 als voorzitter stopt zijn er veel bestuurlijke wisselingen, maar Cor blijft het smeermiddel en bestuurlijk betrokken en zal nog meerdere malen ad interim de voorzittershamer oppakken.

Doordat er nu van elk stuk meerdere voorstellingen in Tejater Achterom gespeeld worden, in plaats van maar één in een grote zaal) vindt er een kentering plaats van een typische donateursvereniging, waarbij de inkomsten voornamelijk uit contributies komen, naar een club die veel meer om de spelende leden draait, en die inkomsten genereert uit losse kaartverkoop. Daarmee worden de financiële risico's kleiner. De eigen oefen- en speelplek in Tejater Achterom is een luxe, maar trekt ook een wissel op de leden. Behalve werkzaamheden voor- en achter de schermen wordt er vanaf nu ook verwacht dat de leden bar-, kassa- en theaterdiensten draaien bij voorstellingen. De luxe van een 'eigen' theater staat echter onder druk: Het bestuur van Tejater Achterom (dat uit vertegenwoordigers van de verenigingen bestaat) probeert de federatievorm te ontbinden en een zelfstandige stichting te worden. Hier steekt met name toneelgroep ARS een stokje voor, uit angst de controle over het theater te verliezen.

In de loop der tijd is Spreekbuis, het geesteskind van Cor Noom, steeds meer een programmaboekje geworden dat uitgegeven wordt bij elke grote voorstelling. Ernaast is in 1978 het Souffleurtje ontstaan, dat een echt ledenblad moest zijn en opgezet door Bert Noom, Elisabeth Rommens en Michel Heemskerk. Begin jaren negentig worden beide bladen weer samengevoegd tot Spreekbuis, dat helaas evengoed kort daarna stopt. Daarmee stopt ook na tientallen jaren die mysterieuze anonieme columnist: 'De Komediante', van wie de identiteit tot op de dag van vandaag onbekend is. Er wordt nog gepoogd een nieuw blad voor leden te maken: 'Coulissen', maar dat is geen lang leven beschoren. Er is gewoonweg te weinig enthousiasme onder de leden om de redactie op zich te nemen.

Het is tekenend voor de jaren negentig, wanneer het steeds moeilijker lijkt te worden de vereniging draaiende te houden. Er ontstaan problemen met de betrokkenheid van de leden en veel leden zeggen op. Daardoor wordt het steeds moeilijker om de geplande stukken te casten en veel voorstellingen gaan uiteindelijk dan ook niet door. Dat zorgt weer voor financiële problemen en door al het bovenstaande beland de vereniging in een negatieve spiraal.

Chris van Gelder en Geurt de Graaff in De knecht van twee meesters (1978)

Drie jubilarissen in 1985: Cor Noom (35 jaar lid), Ger Sloot (50 jaar lid) en Klaas te Kloes (40 jaar lid)

Omslag van Spreekbuis in de jaren '80

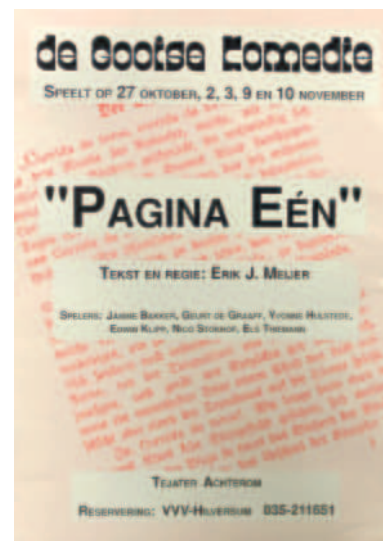

Artikel uit De Gooi en Eemlander van 12 juni 1996 over het samenwerkingsjaar van de Gooise Komedie met de Zeuven Heuvelen.

En dan op 29 maart 1994, na 73 jaar, is het bijna allemaal voorbij...

Het bestuur, onder leiding van Ben Meershoek (lid sinds 1982 en vanaf '86 ook al enige jaren voorzitter), is zeer teleurgesteld in het animo van de leden naar aanleiding van een enquête van de creatieve commissie en stelt in een ingelaste algemene ledenvergadering voor om de vereniging dan maar te ontbinden. Dat gaat de leden te ver en met 5 voor en 17 tegen wordt het voorstel verworpen. Het volledige bestuur stapt echter op. Er wordt een commissie 'Voortbestaan Gooise Komedie' in het leven geroepen die met een rapport komt en met veel moeite wordt een nieuw bestuur samengesteld. Onder leiding van oudgediende Reinier van Velzen (al sinds het begin van de jaren 50 lid) probeert het nieuwe bestuur de vereniging nieuw leven in te blazen. Maar helaas is ook die poging geen lang leven beschoren. Er ontstaat al na een jaar een bestuurlijke ruzie over de betaling van een nieuw aangetrokken (maar mislukt) artistiek leider en daardoor zeggen zowel Reinier van Velsen als Ben Meershoek hun lidmaatschap op. Het is weer Cor Noot die de boel moet redden. Hij gaat in gesprek met de bloeiende vereniging de Zeuven Heuvelen om te kijken of een fusie mogelijk is.

De Zeuven Heuvelen werd in 1984 opgericht, volgens de beschrijving op de flyer van de eerste voorstelling: "door een aantal Hilversummers zonder werk." De tekst gaat verder: "De bedoeling is om met veel plezier met alle mogelijke theatervormen te experimenteren. Dat dit soms leidt tot een heuse theatervoorstelling is mooi meegenomen." Dat laatste gebeurt: vanaf 1989 brengt de vereniging onder leiding van artistiek leider en regisseur Robert Grijsen (en later Trudy van Es) spraakmakende voorstellingen die door pers en publiek enthousiast onthaald worden. Maar de vereniging heeft geen vaste verenigingsruimte en weinig structuur en juist dat kan de Gooise Komedie bieden. De leden van beide verenigingen aarzelen eerst, maar na een succesvol samenwerkingsjaar, onder leiding van de begeesterde artistiek leider Trudy van Es, is bijna iedereen positief en in september 1997 wordt de fusie een feit. Een prijsvraag bepaald de nieuwe naam: Theatergroep De Fusie!

Affiche voor 'Pagina een' uit 1991 van en door Erik J. Meijer

Theatergroep
Drie varianten van het Fusie logo

Nog geen twee jaar later meldt zich een nieuw lid: een enthousiaste jonge H.K.U. student 'Interaction Design' uit het verre Zeeland. Al snel herkent Trudy van Es in de nieuweling een mede-creatieveling die ook nog kan schrijven en als Trudy zelf in 2000 naar Frankrijk emigreert nomineert ze hem als haar opvolger. Dat blijkt een erg gelukkige keuze.

Daarmee beland ik in de periode die ik zelf heb meegemaakt. Ik werd lid in 2001 en het is heel verleidelijk om de afgelopen twintig jaar in veel meer detail te beschrijven dan de decennia ervoor. Maar dat zou geen recht doen aan de geschiedenis en het is gelukkig ook niet nodig. Want het gaat goed met de vereniging en de afgelopen periode laat zich prima samenvatten met het noemen van één naam, die van bovengenoemde Zeeuw: Robbert Jan Proos.

Via hem werd ik lid, net als inmiddels vele andere leden. Hij is dan ook de afgelopen twintig jaar het sociale bindmiddel van de club. Als artistiek leider zette hij het ingezette artistiek beleid voort met veel vrolijke, maar ook serieuze stukken en bedacht, coördineerde en castte hij elk seizoen het repertoire, met het uitgangspunt dat alle leden elk seizoen een rol konden spelen. Hij schreef en bewerkte heel veel stukken, die De Fusie altijd rechtenvrij mocht uitvoeren. Hij regisseerde (vaak meerdere stukken per seizoen) en bestuurd actief mee, waarvan zelfs twee periodes als onze (ad interim) voorzitter. Bij dit alles kreeg Robbert Jan natuurlijk hulp van veel enthousiaste leden, maar dat laat onverlet dat het succes van Theatergroep Fusie grotendeels aan hem te danken is. Natuurlijk was er in de 'Fusie' periode ook wel eens gedoe, maar over het algemeen is het een stabiele fase waarin de club gestaag groeit, de leden grotendeels tevreden zijn en verreweg de meeste voorstellingen zowel artistiek als qua bezoekersaantallen een succes zijn.

Zijn er verder dan helemaal geen vermeldenswaardige gebeurtenissen? Zeker wel. Begin twintigste eeuw wordt het Tejater Achterom op de Groest afgebroken om grootste woningbouwplannen mogelijk te maken (die nooit zullen plaatsvinden) en wordt een nieuw Theater Achterom, nog steeds onder de hoede van De Fusie en ARS, geopend aan de Eemnesserweg. In 2013 krijgt het theater, op verzoek van de gemeente, uiteindelijk toch een zelfstandige status. Toneelgroep ARS besluit na ruim negentig jaar en enkele moeilijke seizoenen de vereniging te beëindigen (dat geeft maar aan hoe kwetsbaar een vereniging ook kan zijn) en na een mislukte fusie met poppodium De Vorstin moet ook Theater Achterom sluiten. Theatergroep Fusie (we hebben inmiddels de 'De' laten vallen) vindt in 2016 een nieuwe plek in Santbergen. Met de overgenomen imboedel van Theater Achterom richt de vereniging zelf de theaterzaal in en huurt deze voor repetities en voorstellingen. Op dat moment realiseerden we ons dat nog niet, maar met de verhuizing zijn we na ruim 50 jaar terug op ons nest en klaar voor de komende honderd jaar!

Een jeugdige Robbert Jan Proos.

Repeteren voor, en een groepsfoto van As Gay As It Gets (2013)

Boven: Theater Achterom aan de Eemnesserweg ('02-'16); onder: Theater Santbergen ('16 tot nu).

Nawoord van de schrijver

Het grootste probleem bij het samenvatten van honderd jaar Fusie is natuurlijk dat het nooit recht zal doen aan al die leden die actief hebben meegewerkt aan het succes van de vereniging. Heel veel namen van zeer betrokken leden, regisseurs en bestuursleden zijn niet benoemd, waarvoor direct mijn excuses, maar honderd jaar samenvatten in vijfduizend woorden kan niet zonder slachtoffers.

De research voor, en het schrijven van dit stuk heeft mijn verenigingsbesef wel flink veranderd. Ik vond in de notulen van een bestuursvergadering uit november 2011 een enkele zinnetje waarin Helen Sluijter zich afvraagt wat te doen met het negentig jarig jubileum. Er is dat jaar verder nauwelijks aandacht aan gegeven. Toen Helen twee jaar geleden opnieuw in het bestuur opmerkte dat het aankomende honderdjarig bestaan groots gevierd moest gaan worden vond ik dat jubileum, vanuit mijn bemoeienis met de 'propaganda', vooral een interessant moment om onze vereniging weer eens goed in de spotlights te zetten.

De betekenis van zo'n lange geschiedenis was, voor een relatief nieuw lid als ik, niet zo relevant en dat zal het voor de vele andere nieuwere leden ook niet zijn. Maar door het spitten in de krantenarchieven en dozen met bewaard materiaal is dat bij mij totaal veranderd en ik hoop met dit verhaal dat ook de andere leden meer respect en interesse hebben gekregen voor de geschiedenis van onze club. Helen, mocht je een keer stoppen met je bestuurstaken wees dan gerust: ik zal onze jubilea vanaf nu bewaken! Volgend jaar bestaan we 25 jaar onder de naam Fusie. Iemand zin in een feestje?

Ik ben nu twee jaar voorzitter. Ik stelde me kandidaat en werd verkozen omdat (zoals gewaardeerd lid Tijmen altijd opmerkt bij een verkiezing) "iedereen blij is dat iemand het wil doen." Nu echter, bij ons honderd jarig bestaan onderteken ik met extra trots:

Arjan Terwiel, voorzitter Theatergroep Fusie

Theatergroep Fusie in 2017.

V.l.n.r. staand: Luuk, Astrid, Guido, Robbert Jan, Peter, Karin, Tijmen, Stefan, Eva, Arjan, Mariette, Ivon, Corstiaan; hurkend: Arrianne, Ellen (gestopt), Angela (gestopt), Helen, Saskia, Annelies, Betty, Ciska, Katja, Gwen (regisseuze en voorzitter '14-'16, gestopt); zittend: Danielle, Sonja, Elvira, Sandra, Marleen, Mies, Gerard (gestopt), Savannah, Iris, Timna, Linda, Marny, Rijco, Dagmar, Lily (gestopt) en Boy (voorzitter '05-'11 en '17-'19). Niet op de foto, maar wel lid in 2021: Joke, Carolien, Robert, Betty, Fake, Matthijs, Nathalie, Marcus, Sander, Joost, Margreet, Rob, Roderick, Chris, Godert en Petra.

*Deze uitgave werd mogelijk door:
krantenarchieven Gooi en Eemlander,
Gooische Post, Hilversumse Courant,
Bussumse Courant en Laarder Courant
op Delpher.nl;
kranten- foto- en data-archieven op
Gooienvechthistorisch.nl;
Albertus Perk; het verenigingsarchief
van Gerda Sloot; en dankzij de
medewerking van Bert Noom,
Ciska Smeink, Helen Sluijter en
Joke Frasz.
Research, tekst en vormgeving door
Arjan Terwiel, 1 november 2021*

